

Utjecaj mađarske narodne glazbe na klasičnu glazbu

Runtić, Anna

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:055595>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-10**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

ANNA RUNTIĆ

UTJECAJ MAĐARSKE NARODNE GLAZBE

NA KLASIČNU GLAZBU

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA
VI. ODSJEK

UTJECAJ MAĐARSKE NARODNE GLAZBE
NA KLASIČNU GLAZBU

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof.art. Pavle Zajcev

Student: Anna Runtić

Ak.god. 2023./2024.

ZAGREB, 2024.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

prof.art. Pavle Zajcev

Potpis

U Zagrebu, 01.06.2024.

Diplomski rad obranjen 17.06.2024. ocjenom

POVJERENSTVO:

1. izv.prof.art. Ivan Novinc
2. prof.art. Anđelko Krpan
3. izv.art.Martin Draušnik

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. UTJECAJ MAĐARSKE NARODNE GLAZBE NA KLASIČNU GLAZBU	3
2.1. Povijest mađarske narodne glazbe	3
2.2. Karakteristike mađarske narodne glazbe	4
3. POJAVA UNGARESKE	9
4. MAGYAR NÓTA	11
5. BÉLA BARTÓK	12
6. ZOLTÁN KODÁLY	14
6.1. Plesovi iz Galante.....	15
7. FRANZ LISZT	19
8. ROMSKI SASTAV	20
8.1. Uloge instrumenata u romskom sastavu	20
9. MAĐARSKE TEME U STRANOJ GLAZBI	21
10. JOHANNES BRAHMS	25
10.1. Usporedba Brahmsovih plesova s izvornim plesovima	27
11. VERBUNKOS MELODIJA U SCHUBERTOVOM GITARSKOM KVARTETU ...	34
12. CIGANSKI NAPJEVI I UMJETNIČKA PJESMA	36
13. MAURICE RAVEL - "TZIGANE"	38
14. UTJECAJNI SUVREMENI MAĐARSKI SKLADATELJI	39
15. ZAKLJUČAK	40
LITERATURA	41
POPIS SLIKA	42

SAŽETAK

Mađarska narodna glazba imala je značajan utjecaj na klasičnu glazbu, posebno tijekom 19. i početkom 20. stoljeća a suvremeni mađarski skladatelji poput Györgya Ligetija, Petra Eötvösa, Györgya Kurtaga i Lászla Sárya i danas utječu na mlade skladatelje te doprinose svjetskoj sceni klasične glazbe.

Karakteristike poput pentatonike, sinkopiranja, teških ritamskih obrazaca, parlando stila izvođenja i bogate ornamentacije, samo su neki od elemenata koji su doprinijeli jedinstvenom zvuku mađarske narodne glazbe koja je inspirirala generacije. Značajni skladatelji koji su se bavili prikupljanjem i proučavanjem mađarske narodne glazbe bili su Béla Bartók i Zoltán Kodály. Oni su kroz svoje radove ne samo očuvali mađarsku glazbenu baštinu nego su i obogatili klasičnu glazbu novim, autentičnim elementima, stvarajući most između narodnih tradicija i klasične glazbe.

Ključne riječi: narodna glazba, klasična glazba, mađarska narodna glazba

SUMMARY

Hungarian folk music had a significant influence on classical music, especially during the 19th and early 20th centuries. Hungarian contemporary composers such as György Ligeti, Peter Eötvös, György Kurtag and László Sárja continue to influence young composers and contribute to the world scene of classical music.

Features such as pentatonics, syncopation, heavy rhythmic patterns, parlando style of performance and rich ornamentation, are just some of the elements that contributed to the unique sound of Hungarian folk music that inspired generations. Notable composers who were engaged in the collection and study of Hungarian folk music were Béla Bartók and Zoltán Kodály. Through their works, they not only preserved the Hungarian musical heritage but also enriched classical music with new, authentic elements, creating a bridge between folk traditions and classical music.

Keywords: folk music, classical music, Hungarian folk music

1. UVOD

Mađarska narodna glazba ima duboko ukorijenjene tradicije koje su oblikovale i inspirirale mnoge skladatelje klasične glazbe. Njeni elementi poput složenih ritmičkih struktura, pentatonskih melodija i specifičnih harmonijskih obrazaca postali su prepoznatljivi motivi brojnih kompozicija.

Béla Bartók i Zoltán Kodály posvetili su veliki dio svog života prikupljanju, proučavanju i očuvanju mađarske narodne glazbe. Zapisali su tisuće narodnih pjesama te je ova kolekcija neprocjenjivih melodija postala temelj za mnoge Bartókove i Kodályeve kompozicije. Bartók je narodne elemente vješto integrirao u svoje skladbe, stvorivši djela koja su bila moderna i inovativna, ali istovremeno duboko ukorijenjena u tradiciji. Neka od najznačajnijih djela Béle Bartóka koja sadrže elemente mađarske narodne glazbe su: Glazba za gudače, udaraljke i čelestu, Suita za klavir Op.14, Kontrasti, 44 dueta za dvije violine, Koncert za orkestar. Zoltán Kodály je također koristio narodne motive u svojim djelima, ali je bio posebno poznat po svom radu na glazbenom obrazovanju. Njegova metoda, poznata kao Kodály metoda, koristila je narodne pjesme kao osnovu za glazbeno obrazovanje djece. Kroz ovaj pristup, mađarska narodna glazba postala je integralni dio glazbene pedagogije, ne samo u Mađarskoj nego i širom svijeta.

Utjecaj mađarske narodne glazbe na klasičnu glazbu vidljiv je i kod drugih skladatelja izvan Mađarske. Johannes Brahms, primjerice, bio je duboko impresioniran mađarskim glazbenim stilom, što je evidentno u njegovim "Mađarskim plesovima". Ovi plesovi su inspirirani karakterističnim ritmovima i harmonijama mađarske glazbe, te često sadrže direktne transkripcije narodnih melodija.

Dakle, može se istaknuti da je mađarska narodna glazba obogatila klasičnu glazbenu tradiciju svojim jedinstvenim koloritom i upečatljivim ritamskim obrascima. Ova simbioza narodne i klasične glazbe ne samo da je rezultirala brojnim značajnim djelima, nego je i osigurala da bogata glazbena baština Mađarske ostane živa i relevantna u suvremenom glazbenom svijetu. Upravo je utjecaj mađarske narodne glazbe na klasičnu glazbu tema kojom se bavi ovaj rad.

2. UTJECAJ MAĐARSKE NARODNE GLAZBE NA KLASIČNU GLAZBU

Utjecaj mađarske narodne glazbe na klasičnu glazbu predstavlja fascinantno područje proučavanja, koje otkriva kako se kulturna baština jednog naroda može integrirati i transformirati unutar šireg glazbenog konteksta. Kroz stoljeća, bogata i raznolika mađarska narodna glazba oblikovala je umjetnički izričaj mnogih istaknutih skladatelja, pružajući im jedinstvene melodijske, ritmičke i harmonijske elemente koje su utkali u svoja djela.

Od Franza Liszta, čije su "Mađarske rapsodije" postale simbol nacionalnog identiteta i pijanističkog virtuoziteta, preko Béle Bartóka i Zoltána Kodályja, koji su kombinirali etnomuzikološki rad s kompozitorskim genijem, do utjecaja na međunarodne skladatelje poput Johannesbrahmsa te Mauricea Ravela, mađarska narodna glazba ostavila je neizbrisiv trag u klasičnoj glazbi.

Ova tema ne samo da istražuje povijesne i muzičke aspekte integracije narodnih elemenata u klasična djela nego, i osvjetljava kulturnu dinamiku i bogatstvo koje proizlazi iz međusobne interakcije različitih glazbenih tradicija. Kroz ovu analizu, postaje jasno kako je mađarska narodna glazba postala ne samo izvor inspiracije nego, i bitan faktor u razvoju klasične glazbe, obogaćujući je novim zvukovima, strukturama i izražajnim mogućnostima.

2.1. Povijest mađarske narodne glazbe

Značajniji interes Europe za mađarskom narodnom glazbom započeo je u 19. stoljeću prvenstveno na području Mađarske. Mađarska narodna glazba je dakako postojala već i ranije, međutim nije se mogla jasno definirati. Glavni razlog je bio taj što se narodna glazba razvijala na dva područja: u gradu, narodna umjetnička glazba ili gradska glazba, te na selu, seoska glazba. Ova dva stila glazbe su se razvijala u potpuno različitim smjerovima, naime gradski život se uvelike razlikovao od seoskog života, što se odrazilo i na razvoj melodijske, tematike i karakteristike ove dvije grane.¹ U Mađarskoj je izvorna seoska narodna glazba do gradova dopirala samo u tragovima zahvaljujući romskim glazbenicima koji su od seljaka preuzeli tek nekolicinu pjesama koje su svojom maštom nadopunili, ukrasili te gotovo do

¹ Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

neprepoznatljivosti izmijenili. Upravo iz ovih razloga je izvorna narodna glazba bila poznata samo na selu.

Prvi sakupljači mađarske narodne glazbe nisu bili svjesni ovih činjenica te nisu znali da je srž narodne glazbe u selu. Bilježili su ponajviše gradsku narodnu glazbu koju su čuli u kavanama najčešće u izvedbi romskih glazbenika, preuzimajući njihove motive i karakteristike. Međutim ako se osvrnemo na rad i sakupljanje Béle Bartóka te Zoltána Kodálya, uočit ćemo da su najveći broj svojih djela prikupili upravo na selima, te su u svoja djela implementirali karakteristike takve glazbe.

Upravo zahvaljujući njihovom aktivizmu tek početkom 19. stoljeća postaje jasna razlika između izvorne mađarske narodne glazbe, koja nastaje i dolazi sa sela, te one koja se razvijala u gradu, i tek prizvukom podsjeća na seosku glazbu. Glavna razlika između ova dva stila je ta, što je seoska glazba građena na pentatonici te nema jasne harmonijske funkcije dok ona gradska koristi uobičajene harmonijske funkcije i tonalitete. Jedan od razloga je podrijetlo mađarskog naroda koji su na današnje područje Mađarske došli s Urala, te tako sa sobom donijeli azijske karakteristike i prizvuke u glazbi.² Takva glazba ima karakteristike modalnosti tj. nedostaje joj uobičajeni funkcionalni odnos tonike-dominante koji su tadašnji suvremenici navikli čuti.

Prosječnom gradskom glazbeniku, koji ovisi o usvojenim teorijama, sve što se kosi s ovim uvjerenjima smatra ne samo neprivlačnim, nego i odbojnim. Upravo iz ovih razloga je seoska glazba bila neshvaćena unatoč njenoj jednostavnoj i jasnoj strukturi i melodiji. Romski glazbenici bi od ovakve narodne glazbe preuzimali samo neke poznatije melodije, te bi ih na svoj način izmijenili, improvizirali i stvorili sasvim drugačiju glazbu, prikladniju "gradskom uhu".

2.2. Karakteristike mađarske narodne glazbe

Karakteristike mađarske narodne glazbe su već spomenuta pentatonika, sinkopiranje, teški ritamski obrasci koji su plesni i dinamični, ritmovi s naglaskom na prvom slogu što je proizašlo iz prirode jezika, parlando stil izvođenja, izražajno pjevanje s naglaskom na emocijama i naraciji, bogato ornamentiranje te jednostavne svakidašnje teme iz seoskog života.

² Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

Béla Bartók je 1907. prikupio veći broj napjeva koji su bazirani na pentatonici, te značajnije proučavanje mađarske narodne glazbe u ovim aspektima počinje upravo tada.

PENTATONIKA

Ovakva ljestvica je zapravo molska ljestvica na tonu g s izostavljenim 2. i 6. stupnjem. Ako npr. G uzmemo kao prvi stupanj, onda je to niz g,b,c,d,f. Većina napjeva osim ovih tonova uključuje još i f ispod tonike te oktavu g a, rjeđe je ponovljena i gornja terca b. Iz ovoga proizlazi niz f,g,b,c,d,f,g,b s minimumom f,g,b,c, međutim tetratonika nije toliko učestala kao pentatonika.

TEMPO

Gledajući tempo, nalazimo dvije skupine pjesama: Tánclépés = plesni korak, te Lassú = spore. Melodije sa živahnim plesnim korakom imaju najčešće vedru tematiku, dok većina sporih napjeva imaju rubato karakter, ozbiljnih, turobnih, sjetnih, "gorkih" tema. Česta je upotreba rubato i parlando stila izvođenja sa stankama između redaka.

RITAM

Melodije su građene na stihovima jednakog trajanja koji sadrže 6, 7, 8, 11 ili 12 slogova. Pjesme plesnog karaktera su najčešće jedanaesterci dok su pjesme sjetne tematike najčešće osmerci. Strofe najčešće imaju 4 stiha, s par iznimki.

ORNAMENTIRANJE

Upečatljiva karakteristika sporih pjesama je bogato ornamentiranje. U takvim se pjesmama važnost pridaje svakom tonu, te se ovakva vrsta ornamentiranja razlikuje od zapadnjačkog načina ukrašavanja tonova. Ornamentacija je uvijek suptilna, u portamento stilu. Ako želimo stvoriti dojam ovakvih napjeva, njihova interpretacija je moguća isključivo glasom, nipošto klavirom ili nekim drugim instrumentom. Zanimljivo je istaknuti da uslijed ornamentiranja ponekad zazvuče i izostavljeni 2. a, još rjeđe i 6. stupanj, bez da se poremeti pentatonski slijed.

MELODIKA

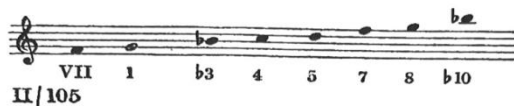
Početak melodijske strukture može se pronaći najlakše ako pogledamo završnu notu stihova: ako se radi o pjesmi s četiri stiha, četiri posljednja tona su predmet

razmatranja. Oni drže strukturu melodije te ova 4 tona moramo svesti na zajednički finalis.

Niže navedenih 8 tonova je baza većine pjesama. Iz njih proizlazi sve bogatstvo mađarskih narodnih napjeva. Ako analiziramo završne tonove stihova te ih označimo brojevima kroz navedenu ljestvicu, dolazimo do najčešće strukture pjesama: (tablica)

U tablici vidimo mogućnosti završavanja redaka pjesama. Prvi stupac prikazuje najčešće stupnjeve na kraju I., II. te III. retka, drugi stupac prikazuje rjeđe rješenje dok treći stupac prikazuje stupnjeve koji nikada ne dolaze u obzir kao rješenje.

2. a Osnovna ljestvica od osam tonova

Ez a nyolc hang dalaink egész hangkészlete. Ebből telik ki csodás változatosságuk, szépségük és erejük. A hangok neveit számokkal helyettesítve minden négyesoros dallam sorvégeit egy háromjegyű szignatúrával fejezhetjük ki. Pl. 1 4 5 jelzésű dallam első sora g'-n, második c''-n, harmadik d''-n végződik. A negyediket azért fölösleges jelölni, mert úgysis mindig g'.

Pentaton dallamaink leggyakoribb sorvégei:

	leginkább	ritkán	soha
I. sor végén	5, 7, 4	VII, 1, b3, 8	b10
II. sor végén	b3	VII, 1, 5, 4, 7	8, b10
III. sor végén	b3, VII, 1	4, 7	5, 8, b10

Izvor: Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

Tánclépés Sz.: 7, b3, 7. Gyergyócsomafalva, 1907. Gy.: Bartók B.

1. Ha kimegyék arr' a magas te-tő-re, Ta-lá-lok én szere-tő-re ket-tő-re
2. Nem kell nékem sem a kettő, sem az egy, Hadd szeressen a-ki eddig sze-re-tett.

1-2. Ej, baj, baj, baj, de nagy baj, Hogy a ba-bám sze-ve o-lyan, mint a vaj.

II/107

Tánclépés Sz.: 5, 1, VII. Gyergyóalfalu, 1910. Gy.: Kodály Z.

Főlszántom én a sze-be-ni nagy ut-cát, Ve-ték be-le pi-ros pünkös-di ró-zsát,
Én is be-le - vetem magam pa-lántnak, A-ki szeret szakitson le magá-nak.

II/108

2. bPrimjer Tánclépés tipa napjeva (brzi)

Izvor: Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

Poco rubato $\text{♩} = 72-76$ Sz.: 5, 1, b3. Bodok, Nyitra m. 1906. Gy.: K. Z.

1. Csak azt szá-nom bá-nom, tő-led el köll vál-nom,
2. Csizmám el-szag - gat-tam, pat-kóm el - kop - tat-tam,

Sok u - tá - nad va - ló já - rá - som saj - ná - lom.
Még - is é - dős rú - zszám tő - led el - ma - rad-tam.

II/110

Lassú beszédtempó Sz.: b3, b3, b3. Gyergyószárhegy, 1910. Gy.: K. Z.

1. Is - te-ném, Is - te - ném, (de) Ki - nek tő-gyek pa - naszt, (Ej)
2. Ha más-nak még-mon-dom: An-nak hí-rit hal - lom, (Ej)

Az i - de - gé - nek közt Ki - től kér - gyek vá - laszt?
Ha ma - gam - ba tar - tom: Szí - vem el - fony - nyász-tom.

II/111

Mindkettő a hangsor első négy hangján forog, nem számítva a II/III sz. f-jét, mely el is marad néha.

Rubato, parlando Sz.: 7, VII, VII. Gyergyóújfalú, 1907. Gy.: Bartók B.

Any-nyi bá-nat a szü - ve-mén, Kétrét haj-lott az e - ge - kén
Ha még egy-gyet haj-lott vol - na Szívem ket - té ha-sadt vol - na -.

II/112

2. cPrimjer Lassú tipa napjeva (spori)

Izvor: Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

Točan zapis Lassú napjeva je izuzetno težak osobito što sadrže mnoge iracionalne ritamske vrijednosti koje se ne mogu izraziti suvremenim notnim zapisom. Svi pokušaji zapisivanja ih mogu samo približe prikazati. Jedan ton ima više vrsta zadržavanja: \frown je kraćeg trajanja, ? produžava ton za dvostruku ili veću vrijednost, $:$ fermata označava ad-libitum proširenje ali se ono može i izostaviti, \sim označava manje izraženo skraćivanje tona (ne prekratko).³

2. Posebni znakovi za preciznije izvođenje

\uparrow kissé magasabban,	 alulról
\downarrow kissé mélyebben intonált hang	 felülről
\smile értékénél valamivel rövidebb hang.	 intonálás után siklóssal elhagyott hang.
\frown kisebb nyújtás, mely a kétszerest el nem éri.	 nagyobb hangközön végig csúszó hangkezdés.
\smile kétszeres és annál nagyobb nyújtás.	 glissandó, részben tisztán hallható hangokkal.

Izvor: Kodály Zoltán - Visszatekintés 2, Bónis Ferenc, Magyar Zenetudomány, Argumentum

Tumač znakova:

- \uparrow malo više intoniran ton
- \downarrow malo niže intoniran ton
- \smile malo kraći ton od zapisane vrijednosti
- \frown manje produljenje ali ne smije biti dvostrukog trajanja
- \smile dvostruko ili veće produljenje
- glas intoniran s malim zapjevom od dole
- glas intoniran s malim zapjevom od gore
- glas koji se napušta klizanjem prema dole/gore
- početak tona započinje klizanjem preko većeg niza do zapisanog tona
- glissando s djelomično jasnim tonovima

³ Kodály Zoltán - Visszatekintés 2, Bónis Ferenc, Magyar Zenetudomány, Argumentum

3. POJAVA UNGARESKE

Utjecaj na strane glazbenike počinje pojavom Ungareske. To je naziv za stilski izoliranu grupu mađarskih plesnih djela koja se pojavljuju početkom 16. stoljeća.

Tada su mađarski glazbenici već uvelike putovali svijetom izvodeći djela mađarske tradicijske glazbe te su se djela ubrzo proširila, ponajviše u Njemačkoj. Strani skladatelji su ove plesove često implementirali u svojoj glazbi, prilagodili plesove svojim plesovima, te tako nastaju redukcije ili ritmičke preobrazbe izvornog plesa. Uz Ungaresku se pojavljuju Sprung, Proporz, Saltarello itd. Pod ovim utjecajem nastaju zbirke plesnih djela stranih skladatelja vezanih uz mađarsku glazbu (I.Heckel, Phalèse-Paix, Schmid, Nörmiger, Jobin, Picchi, Poglietti).⁴

Djela su se pojavljivala pod nazivima kao što su Ongaro, Ballo ongaro, Ongarese, Passamezzo-ongaro itd. "All'Ongarese" od 18. stoljeća upućuje na verbunkos glazbu. Ono što svijet od 1800. godine smatra mađarskom glazbom je nedvojbeno verbunkos glazba.⁵ Haydn je bio među prvima koji je koristio njene karakteristike a, skladatelji poput Carla Marie von Webera, Ludviga van Beethovena, Franza Schuberta, Johannes Brahmsa i Hectora Berlioza ga slijede.⁶

U Haydnovim djelima se već od 1766. pojavljuju elementi mađarske verbunkos glazbe. U njegovom klavirskom koncertu u D-duru te klavirskom triju u G-duru nalazimo "Rondo all'Ongarese" stavke. Mozart je u finalu violinskog koncerta u A-duru koristio karakterističnu mađarsku "kuruc" kvartu.⁷ U četvrtom stavku Beethovenove 3. simfonije vidimo prepoznatljivu verbunkos temu.

⁴Verbunkos je vrsta mađarskih plesova iz 18. st., preteča čardašu. Obično se sastoji od dva dijela, sporog (lassú), s karakterističnim punktiranim ritmom, i brzog (friss), s virtuosnim odlomcima i pasažama.

⁵Cigányzene..., Sárosi Bálint, Gondolat-Budapest 1971.

⁶Ibid.

⁷Ibid.

Haydn: Rondo all'Ongharese -
Allegro assai

Haydn: Rondo all'Ongharese
Presto

Mozart: A-dúr hegedűverseny.
Allegro

Beethoven: 3. szimfónia
Allegro

3 a. Primjeri mađarskih elemenata kod drugih skladatelja

Izvor: Cigányzene..., Sárosi Bálint, Gondolat-Budapest 1971

Lisztove mađarske rapsodije popularizirale su ovaj stil u najširim krugovima, stoga je očito da je sredinom stoljeća ovakva glazba doživjela svoj vrhunac, u kojem strani majstori svjedoče o svjetskom uspjehu već karakteristično razvijenog mađarskog stila.

Međutim, utjecaj ovakvog zamaha je sa sobom nosio i negativne strane. Nedovoljnom informiranosti i neznanjem o izvornoj mađarskoj narodnoj glazbi, velik broj skladatelja počinje skladati iskrivljene verzije mađarske glazbe. Ovakve skladbe su naišle na otpor kritike, te se u časopisima pojavljuju članci s ciljem sprječavanja daljnjeg nastajanja takve strane "mađarske" glazbe. U glazbenom listu "Zenészeti Lapok" (1860., 1864.-1865.) nekolicina autora diže svoj glas protiv Valse hongoroise, Ungarische Polka, Czarda-Polka, Mazur i drugih tipova skladbi.⁸ Argumentiraju da je izvorna narodna glazba već i ovako dovoljno iskrivljena od strane ciganskih sastava, te da dodatnim utjecajem stranih skladatelja ona postaje potpuno neprepoznatljiva.

Krajem stoljeća se ovakav utjecaj stišava te nastaje sve manje Polki, Mazurki i dr., međutim nedugo nakon toga radiostanice su mahom počele reproducirati razne čardaše. Novi zamah dobiva "Mađarski fox" koji je također plesnog karaktera s elementima čardaša i jazz glazbe. Autorica knjige je djela ove vrste zbog otežanog bibliografiranja popisala tek nekoliko.

⁸Cigányzene..., Sárosi Bálint, Gondolat-Budapest 1971.

4. MAGYAR NÓTA

Tzv. "Mađarska pjesma" (Magyar nóta) je vrsta koja je proizašla iz seoske glazbe pod utjecajem gradske narodne glazbe.⁹ To je vrsta koja objedinjuje elemente narodnih napjeva, klasične glazbe, pjesništva i lirskih pjesama. Ovakav tip glazbe je rasprostranjen i u gradovima i na selima.

Prema današnjem tumačenju, *Magyar nóta* tj. Mađarska pjesma je pjesnički žanr koji oponaša mađarske narodne napjeve druge polovice 19. stoljeća. Gotovo dvjestogodišnja karijera Mađarske pjesme započela je početkom 19. stoljeća. Ujedinjuje elemente mađarskih narodnih napjeva, studentskih melodija 18. stoljeća te instrumentalnu **verbunkos** glazbu (vrsta mađarskih plesova iz 18. st., preteća čardašu. Verbunkos se obično sastoji od dva dijela, sporog (*lassú*), s karakterističnim punktiranim ritmom, i brzog (*friss*), s virtuosnim odlomcima i pasažama. U nekim slučajevima, ovaj sporo-brzi par izmjenjuje se nekoliko puta. Popularizirala se najviše zahvaljujući romskim glazbenicima te "Volksstück"-u tj. scenskom djelu seoske tematike s elementima narodne glazbe i plesa, gdje su se ovakve pjesme često izvodile.

Karakteristike Mađarske pjesme su česte sekvence, kromatika te razlomljeni akordi u ulozi melodije. Ovakva skladateljska sredstva "netipična" za narodnu glazbu ukazuju na utjecaj klasične glazbe na ovu glazbenu vrstu. Važno je naglasiti da ovakve pjesme moraju moći biti jednostavno i brzo harmonizirane, te ih ovo ponajviše razlikuje od ranije spomenute seoske narodne glazbe (koja je bazirana na pentatonici i nema jasne harmonijske funkcije te stoga otežava harmonizaciju). Značajnu ulogu u očuvanju i širenju Mađarske pjesme imaju romski glazbenici koji su ova djela izvodili i proslavili diljem Mađarske i Europe.¹⁰ Oni su ovakvu zabavnu glazbu izvodili prvenstveno u gradskim kavanama što ostaje prisutno u Mađarskoj kulturi i danas. Dvojnost naziva romske glazbe-mađarske pjesme zorno ukazuje na dvostruku kulturnu pripadnost žanra. Teoretičari su dugo nastojali ovaj žanr pripisati ili mađarskoj ili romskoj kulturi, međutim pogrešno. Visoko improvizacijska izvedba ove glazbe naslijeđe je autentične romske instrumentalne i vokalne glazbe koja nastaje utjecajem mađarskih napjeva.

⁹ https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_n%C3%B3ta

¹⁰Ibid.

5. BÉLA BARTÓK

Béla Bartók (1881-1945) bio je mađarski skladatelj i etnomuzikolog, te je dao golem doprinos glazbi, neizmjereno utječući na skladatelje različitih glazbenih žanrova. Njegov inovativni skladateljski stil, jedinstveni način uporabe narodne glazbe te jedinstveni glazbeni jezik inspirirali su skladatelje, gurajući ih na nove staze u njihovu izražavanju. Jedan od Bartókovih glavnih doprinosa bilo je istraživanje narodne glazbe i njezina integracija u umjetničku glazbu. Njegov opsežan terenski rad na folkloru Mađarske i okolnih regija imao je dubok utjecaj na njegov skladateljski stil. Korištenje narodnih melodija, ritmičkih obrazaca i harmonijskih struktura donijelo je njegovoj glazbi karakterističan, autentičan zvuk.¹¹ Integracija folklornih elemenata transformirala je njegovu glazbu u oblik visoke umjetnosti s popularnom privlačnošću.

Bartók u svom životopisu iz 1918. govori kako je jedan od razloga njegovog interesa prema narodnoj glazbi taj, što se u to doba politički šovinizam odrazio i na glazbu.¹² Od skladatelja se očekivalo da u svojim djelima moraju stvoriti nešto specifično mađarsko. Preplavio ga je taj val te je svoj interes usmjerio na istraživanje i prikupljanje do tada poznate mađarske narodne glazbe. Ubrzo je shvatio da su dostupni materijali vrlo površni, te se često uopće nije radilo o mađarskoj narodnoj glazbi već su to bile suvremene melodije skladane po narudžbama u višim slojevima građanstva. Iz ovih razloga je 1905. odlučio temeljito istražiti seosku glazbu kako bi upoznao i prikupio što veći broj mađarske narodne glazbe u čemu mu je uvelike pomogao suvremenik Zoltán Kodály. Svoje prikupljanje je započeo na mađarskom govornom području te ga je kasnije proširio i na Rumunjsku i Slovačku.

1924. godine objavljuje knjigu "A magyar népdal" /Mađarska narodna pjesma/ u kojoj objedinjuje 320 karakterističnih pjesama određenog podneblja te daje jasan pregled cijelog materijala.

¹¹Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

¹²Ibid.

Bartók o primjeni narodne glazbe:¹³

1. Prije svega tako da melodiju bez ikakvih promjena ili s neznatnim izmjenama obogatimo pratnjom ili je smjestimo između preludija i postludija. Takva djela pokazuju neku analogiju s Bachovim harmonizacijama gregorijanskih korala.
2. Narodna melodija predstavlja tek inspiraciju u djelu a, skladba je isključivo autorska.

Ova dva načina primjene narodne glazbe su često usko povezana, te autori kroz svoja djela koriste obje tehnike. Budući da su seoske melodije pentatonske, ne ovise o već zadanoj harmoniji. Bartók u svojim zapisima navodi da što je melodija jednostavnija, to više slobode autor ima pri harmonizaciji radi njene politonalitetnosti.

¹³Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

6. ZOLTÁN KODÁLY

Zoltán (1882–1967) bio je istaknuti mađarski skladatelj, etnomuzikolog i glazbeni pedagog. Njegov rad imao je ogroman utjecaj na glazbu, ne samo u Mađarskoj, već i širom svijeta. S Bartókom su proveli opsežna istraživanja mađarske narodne glazbe. Prikupili su i zabilježili tisuće narodnih pjesama, što je postalo temelj za brojna njihova djela. Njihov rad pomogao je očuvati bogatu glazbenu baštinu Mađarske i šire regije, te je postao ključan za razumijevanje srednjoeuropske narodne glazbe.

Kodály je razvio inovativan pristup u glazbenom obrazovanju poznat kao Kodály metoda. Ova metoda naglašava važnost rane i sistematske glazbene edukacije kroz pjevanje, slušanje i ritmičke igre. Ključni principi metode uključuju korištenje solmizacije, upotrebu narodnih pjesama, i razvoj muzičke pismenosti kroz praktične aktivnosti naglašavajući važnost glazbenog obrazovanja kao dijela općeg obrazovanja. Kodály metoda postala je globalno prepoznata i primijenjena u mnogim zemljama, uključujući SAD, Japan, Australiju i mnoge europske zemlje. Njegova metoda značajno je utjecala na standarde glazbenog obrazovanja širom svijeta.

Bartók o Kodályu:

“Zoltána Kodálya s pravom možemo nazvati ocem mađarske seoske glazbe. Kada je nakon dugotrajnog i temeljitog proučavanja i popisivanja mađarske narodne glazbe već pronašao njen duh, nije ga samo primijenio u svojim djelima kao nekakav znanstveni rezultat, već je tim duhom skladao jednako dobro kao što govori svojim materinjim jezikom“¹⁴ Narodna glazba je bila njegova vodilja kroz skladanje, te ga je nemoguće promatrati van ovih okvira.

Razdoblje Kodályevog prikupljanja možemo pratiti na dva područja: Jedno je područje njegovog djetinjstva i mladosti, Galánta, te okolica Mátyusföld i Zoborvidék, s mađarskim govornim teritorijem na području današnje Slovačke. Drugo područje je jugoistočna Mađarska, Székelyföld uz dio Bukovine gdje živi mađarsko stanovništvo. Na ova dva pogranična područja je pronašao i popisao najznačajniji i najbogatiji narodni glazbeni materijal njegova opusa.

Bartók i Kodály su se nadopunjavali svojim prikupljanjima, te često konzultirali vezano za zapisane materijale. Njihovo područje i način istraživanja se razlikovao, ali

¹⁴Bartók Béla Írásai 1, Tallián Tibor, Zeneműkiadó Vállalat Budapest, 1989.

ova dva majstora ne smijemo promatrati kao kontrast jedan drugome, već kao nadopunu.

Tijekom svojih prikupljanja narodnih pjesama na selu nailazili su na brojne otegotne okolnosti. Naime, ciljane skupina su im bile starije osobe budući da su oni nositelji iskonske seoske pjesme, međutim sela su imala nekoliko uvriježenih pravila. Branilo se starijoj populaciji da pjeva mlađim naraštajima koji su poznavali suvremenije melodije, bojeći se izrugivanja mladih. Ženama je također bilo zabranjeno pjevati u javnosti budući da se smatralo da žene pjevaju u javnosti samo u pijanstvu. Upravo zato bi nekolicina pristala pjevati isključivo na nekom privatnom mjestu, bez prisustva drugih tj. bez svjedoka. Muškarce je pak bilo teško nagovoriti da pjevaju bez istovremene konzumacije alkohola. Dobra prilika za prikupljanje narodnih napjeva bila bi seoska slavlja ili ako bi zatekli seljake na radu - svaki fizički rad bi pratila pjesma.

6.1. Plesovi iz Galante

Plesovi iz Galante je orkestralno djelo Zoltána Kodályja pisano po narudžbi za 80. obljetnicu Budimpeštanske filharmonije. Skladano je 1933. godine te se temelji na narodnoj glazbi Galánte, gdje je skladatelj odrastao. Autor u djelu objedinjuje razne narodne melodije i elemente te sporo-brzu formu koja podsjeća na strukturu verbunkos glazbe. Djelo započinje polaganim uvodom koji vodi u kadencu klarineta i andante maestoso dio, nakon čega slijede četiri brze plesne dionice. Brži dijelovi imaju karakterističan sinkopirani ritam. Kao inspiracija za djelo, Kodály se poslužio zbirkom mađarskih narodnih plesova koja je objavljena oko 1800. u Beču "Prema nekoliko cigana iz Galánte".¹⁵ Kodály je svoje glavne teme preuzeo iz tih starih publikacija.

U finalu Plesova iz Galánte Kodály je za melodiju puhača iskoristio pjesmu "Még azt mondják" = "Megfogatam egy szunyogot". Vrlo je vješto kombinirao elemente ove melodije s glavnom temom finala.¹⁶

Prvi notni primjer prikazuje plesnu melodiju pisanu za klavir koju je Kodály koristio u svom finalu. Objavljena je u Beču između 1803.-1807. godine.

¹⁵Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.

¹⁶Ibid.

6. a. Izvorna plesna melodija pisana za klavir

1. Originelle Ungarische Nationaltänze
für das Clavier, I. fűzet 8.sz.

Presto

Izvor: Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.

Drugi notni primjer prikazuje ulomke glavne teme s prvog notnog zapisa te ulomak narodne pjesme "Még azt mondják" = "Megfogtam egy szunyogot"

2. Presto Olavai Imre-összevetése

A/

B/ Megfogtam egy szunyogot, nagyobb volt a ló - nál,
Ki-sű-töttem a zsírját, több volt egy a-kó - nál.

C/ A Nagy Fe-ri fád vág, tré-még a sza - kál - la,
Sebüstýn Margit káéát főz, belőfol a nyá - la.

D/ Allegro vivace
♩ = 152

E/

2. A/ = az 1. példa dallamának eleje.
B/ Bartók: A magyar népdal 301. (= A Magyar Népzene Tára IV. Párosítók 688.) eleje; NAGYMEGYER, Komárom m. (= Čalovo, ČS), 1910. gy. Bartók.
C/ A Magyar Népzene Tára IV. Párosítók 692. eleje; EGYHÁZASHETYE, Vas m., 1922. gy. Kodály.
D/ Kodály: Galántai Táncok 421-422. és 426. ütemében felhangzó motívumok g'-re írva.
E/ Kodály: Galántai Táncok 405., 407., 413., 415. stb. ütemében felhangzó motívum g'-re írva.

6. b. Sinteza narodne pjesme i Plesova iz Galante

Izvor: Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.

Treći notni primjer prikazuje dva motiva koja su redukcija Kodálya, odnosno on je autor materijala iz kojeg gradi razvojni dio, zatim kanon te ih zaključno kombinira s povijesnom melodijom prvog notnog primjera (ujedno temom finala).¹⁷

3. Allegro vivace, $\text{♩} = 152$

3. A/ Kodály: Galántai Táncok 421. ütemtől (közép és magas vonósok).
 B/ Kodály: Galántai Táncok 424. ütemtől (hegedők, majd klarinét is).

6. c. Primjer motiva-redukcija Kodály

Izvor: Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.

Četvrti notni primjer prikazuje drugi dio povijesnih melodija koje su ga inspirirale te na temelju kojih gradi drugi dio glavne teme finala. Ovu “varijaciju teme” čine elementi 4 narodne pjesme (3 plesne melodije s područja Podunavlja te 1 plesna melodija s područja Nyírség).¹⁸

¹⁷Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.

¹⁸Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.

7. FRANZ LISZT

Ferenc (Franz) Liszt (1811-1886) bio je jedan od najutjecajnijih skladatelja i pijanista 19. stoljeća. Svojim inovativnim skladateljskim tehnikama utjecao je na brojne skladatelje. Neki od najznačajnijih doprinosa glazbi:²⁰

1. **Inovacije u klavirskoj tehnici:** Liszt je značajno unaprijedio tehniku sviranja klavira, proširujući njegove tehničke mogućnosti. Zahvaljujući njegovim djelima poput "Mađarskih rapsodija" i "Transcendentalnih etida", podigli su se standardi virtuoznosti i tehničke zahtjevnosti. Ovaj utjecaj vidljiv je u radovima kasnijih skladatelja poput Sergeja Rahmanjinova, Alexandra Scriabina a i Sergeja Prokofjeva.
2. **Programna glazba:** Liszt je bio jedan od vodećih skladatelja na području programne glazbe. Njegova simfonijska djela poput "Les Préludes" i "Faustova simfonija" postavili su temelje za kasnije skladatelje kao što su Richard Strauss i Gustav Mahler.
3. **Harmonijske inovacije:** Lisztova uporaba kromatike i naprednih harmonijskih struktura imala je dubok utjecaj na razvoj klasične glazbe. Svojim inovativnim harmonijskim rješenjima najavio je razvoj impresionizma i ekspresionizma, utječući na skladatelje kao što su Claude Debussy i Richard Wagner.
4. **Forma i struktura:** Liszt je eksperimentirao s formom i strukturom svojih kompozicija, uvodeći koncepte kao što je npr. jedinstveni oblik sonate. Njegova "Sonata u h-molu" predstavlja primjer integriranog jedinstvenog oblika koji je inspirirao kasnije skladatelje poput Césara Francka.
5. **Dirigentska praksa:** djelovanje Liszta bilo je značajno i na području dirigiranja. Svojim pristupom orkestralnom vođenju i interpretaciji uvodi inovacije poput značaja uloge dirigenta kao interpretatora, izoliranje manjih sekcija unutar orkestra te važnosti temeljitih proba i dinamičkog balansa unutar orkestara. Na ovaj način postavlja nove standarde suvremenog dirigiranja.

²⁰Liszt Ferenc élete, Somssich Andor, Bp. Magyar Irodalmi Társaság, 1925

Lisztov sveobuhvatan utjecaj na tehniku, formu, harmoniju i dirigiranje postavio je temelje za mnoge inovacije u glazbi koje su slijedile. Njegov rad i pristup kompoziciji te izvođenju prisutni su i dan danas te nastavljaju inspirirati skladatelje širom svijeta.

8. ROMSKI SASTAV

Osnova romskog sastava je gudački trio koji čine violina, viola i kontrabas. Ova postava je baza jer sadrži melodijski instrument (violina), akordički instrument (viola) i bas instrument (kontrabas), te su viola i kontrabas ujedno i ritamski instrumenti. Kao rezultat toga, violist uvijek svira pored basista.²¹ Potpuni sastav orkestra sastoji se od sedam članova: primás (primaš, prva violina), tercprimás (violina koja je pratnja prvoj, najčešće svira terce melodije), viola, kontrabas, cimbal, klarinet i violončelist. Čak i u slučaju manjeg sastava, orkestar se sastoji od najmanje tri gudača (violina, viola, kontrabas) i jednog cimbalista. Budući da je cimbal nepomičan instrument, nalazi se u sredini sastava, dok ga ostali okružuju okrećući svoje instrumente zvukom prema cimbalistu.

8.1. Uloge instrumenata u romskom sastavu

Prímás (Primaš) ili vodeći violinist je solist i dirigent tradicionalnog orkestra. Sklada osnovnu ili glavnu melodiju i dirigira orkestrom. On je i koncertni majstor, budući da redosljed melodija najčešće nije unaprijed dogovoren, pa forma kompozicije nastaje na licu mjesta. Solo se može predati klarinetistu ili cimbalistu a, rjeđe violončelistu. U takvim slučajevima primaš ili pauzira, ili ima ulogu pratnje.

Tercprímás ili skraćeno terc je violinist koji prati glavnu melodiju u tercama. Uz prvu violinu gradi željenu dionicu pratnje, te stoga uloga druge violine mora biti izrazito precizna.²² Ako cimbalist ili klarinetist imaju solo, kao i kada primás svira varijaciju a, ne glavnu melodiju, druga violina pauzira. Kada primás koristi pizzicato tehniku za solo, to čini i druga violina.

Viola ili rjeđe kontra ima glavnu ulogu u sviranju akorada, te s kontrabasom i cimbalom čine ritam i pratnju. Kontrabasist ili jednostavno basist svira bas u pratećoj

²¹ https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1v%C3%A9h%C3%A1zi_cig%C3%A1nyzene, (11.5.2024)

²² Ibid.

sekcijali, ima i istaknutu ulogu u ritam sekciji. U rjeđem slučaju on svira tešku dobu dok viola na to kontrira lakom dobom što se naziva "Esztam".²³

9. MAĐARSKE TEME U STRANOJ GLAZBI

PREDGOVOR ZOLTÁNA KODÁLYA ZA KNJIGU MARGIT PRAHÁCS "MAĐARSKE TEME U STRANOJ GLAZBI"

Kodály je za predgovor knjige iskoristio repertoar frankfurtske radio stanice iz 1937., 16. studenog.

„Na repertoaru nalazimo 26 mađarskih glazbenih djela nemađarskih skladatelja, izuzev Liszta i Lehára. Tada, prolazeći kroz repertoar većih radio stanica različitih zemalja, bilo je uobičajeno pronaći desetke priloga mađarskih naslova ili čuti skladbe koje imaju mađarski melos. Tu pripadaju i djela s "ciganskim" naslovima koja nastaju još od Sarasateovih "Ciganskih napjeva". Izgleda da svijetu nije dovoljna mađarska glazba koju je njihov radio emitirao u svijet".²⁴

"Na naslovnici Radio Times-a nalazimo najavu izvedbe čardaša "Zigany Leany" uz London Hungarian Gipsy Orchestra s vodstvom Ernőa Legitha, djelo nepoznatog Carlos-a. Sljedeći dan se izvodilo djelo *Lindermanna*: "Zigeuner kommen" u izvedbi Hyden Magyar Orchestra. Ovo djelo prizvukom podsjeća na djela mađarskog skladatelja Ferenc Erkel. Ovdje nalazimo i nekolicinu drugih djela: Röschel - "Pferdesprung von Hortobanyon. Ungarische Volksweise" zatim Knümann - Ungarisch, Reindl - Ungarische Rhapsodie, Leopold - Hungaria, Monti - Csardas, Grossmann - Csardas, te skladbe vrste Puszta-fox, Tokayerwein, Paprika."²⁵

Koji je bio razlog ovome? Citat izjave jednog voditelja inozemne radiostanice: "Stranu zabavnu glazbu koliko je moguće proizvodimo sami kako bi troškovi autorskih prava bili što manji, te je riječ o geslu samodostatnosti: "Proizvodimo sve kod kuće, pa i narodnu glazbu da je ne moramo uvoziti, da trgovinska bilanca ostane nenarušena".²⁶

²³ https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1v%C3%A9h%C3%A1zi_cig%C3%A1nyzene, (11.5.2024)

²⁴ Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete , 1943.

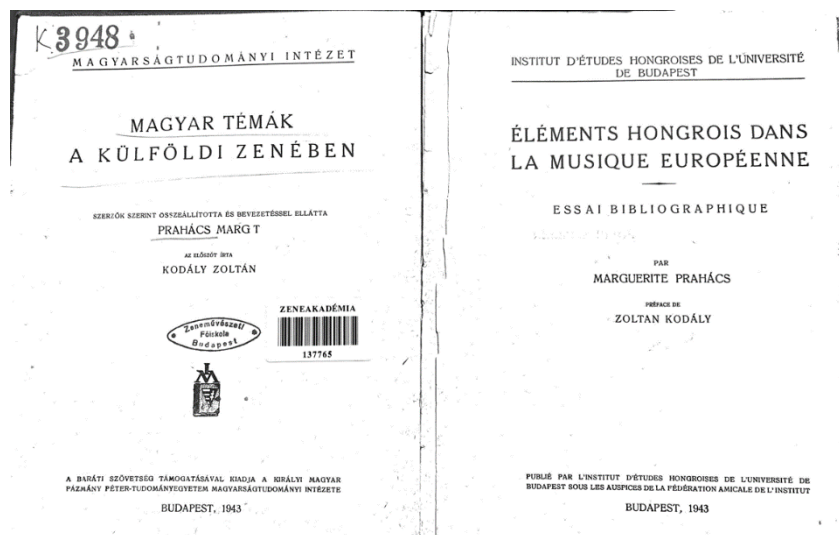
²⁵Ibid.

²⁶Ibid.

U Londonu su organizirali čak i "Hungarian Gypsy Orchestra" sastavljen od Engleza a, važnu ulogu pridaju harmonici i klaviru što ukazuje na krivi pristup.

"Koliko je mađarska narodna glazba pridobila simpatija u inozemstvu govori i činjenica da su stranci gotovo u istoj mjeri htjeli skladati mađarsku glazbu koliko i španjolsku u sličnim okolnostima".²⁷

U mnogim slučajevima djela velikih majstora sadrže mađarski prizvuk i karakter. Upravo zato nema sumnje: europski su narodi primijetili, zavojljeni i pokušavali implementirati upečatljivi kolorit kojim su Mađari doprinijeli glazbi. Koliko su oni učili od Europske glazbe, toliko su i Europljani učili od njih.

9. aNaslovnica knjige Prahács Margit

Izvor: Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarisztományi Intézete , 1943.

Autorica Margit Prahács u suradnji s Z. Kodályem prikupila je i popisala zapanjujući broj djela koja koriste mađarske teme. Koliko je mađarska narodna glazba bila egzotična i privlačna stranim skladateljima dokazuje količina djela koje su autori diljem svijeta ostavili za sobom. Knjiga sadrži ukupno 2.231 skladbu koje su sistematski razvrstane u 2 skupine: djela s mađarskim temama te djela s romskim

²⁷Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarisztományi Intézete , 1943.

temama. Pored naziva djela također je zapisan izvor gdje djelo možemo pronaći, te za koji je instrument/sastav pisana skladba. Knjiga sadrži autore iz 15 zemalja među kojima su i Sergej Rahmanjinov, Henri Vieuxtemps, Arthur Rubinstein, Heinrich Wilhelm Ernst, Alexander Glazunov, Jules Massenet, Max Reger i drugi.²⁸

Djela s mađarskom tematikom: 550 njemačko-austrijskih autora s 852 djela, 77 francuskih s 98 djela, 73 češka sa 115 djela, 60 engleskih s 81 djela, 60 talijanskih s 74 djela, 25 poljskih s 30 djela, 23 ruska s 35 djela. , 8 švedskih s 11 djela, 7 norveških s 9 djela, 2 španjolska, 2 finska, 2 nizozemska s istim brojem djela.

9. bStrana djela s mađarskom tematikom

I
MAGYAR TÉMÁJÚ
KÜLFÖLDI ZENEMŰVEK

Adam, Louis (1758-1848): Ung. Tanzrhythmen. Potpourri. Mainz, Schott (Z)

Adelburg, Aug. v. (1830-1837): Thème original et Variations dans le style hongrois. op. 4. 1870. (Z). — Zrínyi. Opera 5 felv-ban. Bem. 1868. jún. 23. a pesti Nemzeti Színházban. Szab-Tóth: Zenei Lexikon. (Magyar témák?)

Adler, L.: Valse hongroise. Paris, Senart (H-Z) Kiad. jegyzék. 1929.

Adler, V.: Danse hongroise. Lpz., B & H (Z) Hofm. 1852-1859.

Adolfs, Aug.: Margit. Ung. Tanz. op. 4. Berlin, Rühle-Zechlin (Z) Hofm. 1912.

Ahlborn, Alfr.: Ungarisch. op. 2. Braunschweig, Bauer (Z-4) Hofm. 1880-1885.

Ailbout, H.: Etelka. Ung. Ballet. Lpz., Ehrler & Co (Zk). — Lyrische Salonabende. Bd. I. No. 2. Ungarisch. Berlin, Terpsichore (Z) Hofm. 1929.

Albert, Charles D.: Kossuth-Polka. Hungarian Polka. Chappel, 50. New Bond Street (Z) NM.

Almaraz, Pedro: Le jeune housard. A celebrated hungarian melody. London, Haman (Z).

Andersen, Joachim: Ung. Fantasie. (Fu-Zk) Kodály Zoltán közl.

Arban: Salut à l'Hongrie. Polka. Paris, Heugel (Zk)

Arberg, Ch.: „Wissen Sie, dass ungarisch sehr schwer ist?“ Foxtrott, Wien, Bohéme-Verlag (Szalonk) Hofm. 1932.

Arendt, W.: Drei ung. Tänze. Arys, Arendt (H-Z) Hofm. 1892-1897.

Armand, J. C.: Ungarisch. op. 11. No. 6. Lpz., B&H (H-Z) Hofm. 1897-1902.

Arroyo, Joao: Valse à l'hongroise. op. 15. Mainz, Schott (Z) Hofm. 1910.

Artok, L.: Ung. Melodien. op. 17. Mainz, Schott (Szalonk.) Hofm. 1928.

Auer, Lipot (1845-?) : Rhapsodie hongroise. op. 1. Lpz., Kistner (H-Z) 1881. Major E. közl.

Bach, Vinc.: Scène hongroise. Hannover, Oertel (Zk) Hofm. 1914.

Bachmann, Alb.: 6 Morceaux. No. 5: Danse hongroise. Paris, Leduc (H-Z) Kiad. jegyzék.

Backer-Gröndahl, Agathe (1847-1907): Tre ungariske Studier. op. 38. Hls.,

Ernst, A. (1860-1896): Ung. Tanz. Marburg, Lorch (Z) Hofm. 1932. és Pazd.

Ernst, Heinz W. (1814-1865): Ung. Melodien. op. 22. Lpz., Peters (H-Z). — Airs hongrois variés. Lpz., B&H (H-Z) ZF.

Evers, Charles: Chansons d'amour. op. 13. No. 12: Hongrie. Vienne, T. Haslinger & Berlin, Schlesinger (Z) megf. 1845 előtt. Kodály Zoltán közl. — Der Csikós. Für eine Alt- oder Bass-Stimme. op. 35. Wien, C. Haslinger (E-Z) ZF.

Fabian, G.: Impromptu hongrois. op. 17. Breslau, Becher (H-Z) Hofm. 1892-1897.

Fachs, Fr. (1840-1897): L'Ungherese et l'Italienne. Milano, Ricordi (2E-Z) Hofm. 1860-1861.

Fahrbach, Fr.: Les soirées de Pesth. Paris, Heugel (Z). — Erster ung. Marsch. Wien, Haslinger (Z) MusAnz. 1832. No. 7. — Ung. Walzer. op. 19. Wien, Mechetti (Z). — Pesther Friska. op. 20. u. o. (Z). — 2 Frischke u. ung. Marsch. u. o. (Z). — Ung. Nationaltanz. op. 13. u. o. (Z). — Attila Frischke. u. o. (Z). — Neueste ung. Märsche. No. 1-2. Wien, Haslinger (Z) Hofm. -1844.

Fahrbach, Phil. Jón. (1840-1894): Ung. Marsch. op. 125. Bp., Táborcsky és Parsch (Z). — Viszontlátás. Magyar induló. op. 130. u. o. (Z). — Széchenyi-induló. op. 182. u. o. (Z). — Pesther Blüt. Marsch. op. 98. u. o. (Z) ZF. — Induló magyar népdal felett. op. 112. u. o. (Z) ZF. — Balaton taván. Keringő. u. o. 1876. (Z). — Paraszti vigalom. Mazur-Polka. u. o. 1884. (Z). — Au pays de Hongrie. op. 218. Polka. Paris, Heugel (Zk). — Adieux à la Hongrie. Marche. u. o. (Z). — Les gardes nobles de Hongrie. Marche. u. o. (Z). — Széchenyi Marche. u. o. (Z). — Au beau pays de Hongrie. u. o. (Z) Pazd. és Hofm. 1874-1879.

Fauchey, P.: Hungaria. Polka. Milano, Ricordi (Zk) Kiad. jegyzék. 1930.

Faulwetter, Ant.: Ung. Liedermarsch. Bp., Rv. (Zk). — Souvenir de la Hongrie. Ouverture. u. o. (Z) NM. — Hazai hangok. u. o. (Z). — Baka-Marsch. u. o. (Z). — Eljen a hazai Ung. Marsch. u. o. (Z). — Rebeka nóta. Marsch. Moskau, Jurgenson (Z) Hofm. 1897-1903.

Fechner, A. M.: Sang hongrois. Mailand, Carisch (Z). — Ung. Blüt. Galopp. Mailand, Carisch (Zk) Pazd.

Felgerl, E. M. (Figésli Illés): Szív-ömlendések IV. Fortepianora alkalmazott eredeti magyar táncz 1834. melyeket Sierbig Károly úrnak rokoni érzettel ajánl - - - Bécs, Haslinger (Z) MusAnz. 1834. No. 43. — Hegyaljai Magyar Hangzatok. Wien, Haslinger (Z). — Ung. Tänze. Wien, Diabelli (Z). — Ung. Tänze. Wien, Diabelli (Z) Hofm. - 1844.

Felber, K.: Slowakische (?) Volkslieder: Ide kurucl! Cardas budzogau. Wien, Haslinger (E-Z) Hofm. 1931.

Ferrato, A.: Puzstaklänge. Czardas. Köln, E. Kuh (Zk). (Szalonk) Hofm. 1935. — Caprice hongrois. Berlin, Kuhl (Szalonk) Hofm. 1939. — Zigeuner-Idyll. Berlin-Wilmersdorf, Kuhl. (Szalonk) Hofm. 1939.

Fiala, Joh.: Drei ung. Idyllen. op. 115. Prag, Forgas (H-Z) NM. — Ung. Fantasien aus Zigeunerweisen. op. 102. op. 107. No. 2. op. 109. No. 3. op. 112. No. 4. op. 113. No. 5. op. 114. No. 6. op. 143. No. 13. op. 144-146. No. 14-16. Prag, Forgas (Z) Pazd. és Hofm. 1897-1903, 1914.

Filipucci, La Hongroise. Paris, Enoch. (Zk) Kiad. jegyzék.

Fitzsch, Ch.: Mélodies hongroises. Wien, Mechetti (Z) Hofm. - 1844.

Fitzsch, Josef: Mélodies hongroises. Vienne, Mechetti (Z) ZF.

Izvor: Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete , 1943.

Djela s romskom tematikom: 370 njemačko-austrijskih autora s 445 djela, 83 francuska s 95 djela, 75 talijanskih s 85 djela, 64 engleska sa 74 djela, 30 čeških s 36 djela, 19 s 20 djela, 12 ruskih s 16 djela., 6 nizozemskih, 4 danskih, 3 španjolska, 3 finska, 2 norveška, 1 švedski, 1 rumunjski, 1 turski s istim brojem djela.

²⁸ Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete , 1943.

n.
"CIGÁNY" TÉMÁJÚ
KÜLFÖLDI ZENEMŰVEK

- Abesser, Edm. (1837-1889): Zigeunerweisen, op. 221. Braunschweig, L. Hoff (Z). — Zigeuner-Reigen, op. 204. u. o. (Z). — Zigeunerklänge, op. 451. No. 1. Welt. Min. Jahrg. 1887. Heft 12 (Z) Hofm. 1886-1891.
- Abesger, M.: Zigeunermarsch. Berlin, Plant (Zk)
- Adolf, R.: Chants bohémiens. Warschau, Gebethner & Wolff. 1879. (Z)
- Ager, M.: Zigeunertraum. Berlin, Day & Hunter (Szalonzk) Hofm. 1931.
- Aiken, George: Zigeunerklänge, op. 20. Mainz, Schott (Z)
- Aletter, Wilh.: La Tzigane. Morceau caractéristique. Lpz., Forberg (Z). — Ballade tzigane, op. 360. u. o. 1904. (Z)
- Alman, N.: Lied der Zigeunerin, op. 3. No. 3. Riga, Deubner (Z) Hofm. 1908.
- Ames, J. C.: Rondo alla Zingaresa. London, Reeves (2H-Z) Klad, jegyzék 1932.
- Amosá, G.: Zingaresca. Milano, Ricordi (Z) Klad, jegyzék 1930.
- Artok, L.: Zigeuner-Suite, op. 104. Mainz, Schott (Szalonzk)
- Ascher, J.: La Zingara. Caprice élégant. Arrang. p. piano à 4 mains par J. Rummel. Mainz, Schott (Z-4) Hofm. 1880-1885.
- Asbel, H. D.: 6 Morceaux. No. 3: Danse tzigane, Paris, Leduc (Z-6) Klad, jegyzék
- Avena, R. (1870-1927): Zingarella. Tempo di Walzer. Milano, Ricordi (E-Z)
- Bachmann, Alb.: Rhapsodie tzigane. Lpz., Junne (H-Z) Hofm. 1897.
- Bachmann, Georg: Bohémienne, op. 16. Mainz, Schott (Z) Hofm. 1880.
- Bachner, Ernst: Zigeuner auf der Heide, op. 29. Heft 2. Lpz., Steingraber (Z). Hofm. 1910.
- Bakaleinikow, N. R.: Zigeunerlied. Moskau, Guthill (E-Z) Hofm. 1912.
- Balan, Joan: Zwei Tänze aus Siebenbürgen in G. u. A. Berlin, Stahl (Zk). — Zigeunerweisen, op. 24. Berlin, Ufa Vig. (Zk) Hofm. 1933. — Zigeunerweisen f. Orchester, u. o. (Zk), Hofm. 1936.
- Balle, M. W. (1808-1870): Die Zigeunerin. Oper. Wien, Mechetti 1844. (E-Z) Hofm. 1844-51. NM.
- Baries, J.: La vie de Bohème. Quadrille, Lpz., Bertram (Zk)
- Baron, M.: Zingaresca. Berlin, Schirmer (Cae-Z)

80

- Barnard, D'Auvergne: Gipsy belle Polka. Gipsy Gons. Gipsy Mair Valsette. Juven. Portl. Book. VI. No. 5. IV. No. 3. (E)
- Barth, Rich.: Zigeunergestalten, op. 7. Sie u. Er. No. 1-2. Berlin, Simrock (H-Z) Hofm. 1880-1885.
- Bauer, L.: Zigeunerweisen, op. 25. Berlin, Bauer (H-Z)
- Bazzani, G.: La Zingara. Les Chants de l'Atelier. 449. livr. Paris, Lemoine (E-Z) Klad, jegyzék
- Becker, Alb. (1834-1899): Zigeuner. op. 31. f. Chor u. Orchester. Berlin, Simon.
- Becker, Julius: Die Zigeuner. Rhapsodie in 7 Gesängen f. Solo, gem. Chor u. Orchester, op. 31. Lpz., Peters (Z) Hofm. 1880.
- Behm, Ed. (1862-7): Zigeunerliebe, op. 21. für Solostimmen (S. T. B.) u. gem. Chor mit Pile. Berlin, Ries & Erler.
- Behr, Fr. (1837-1898): Zigeunerweisen. Lpz., Bah (Z-4) ZF. — Zigeuner-Caprice, op. 72. Lpz., Forberg (Z). — Im Zigeunerlager, op. 144. No. 5. Mainz, Schott (Z). — Im Zigeunerlager, op. 424. No. 3. Lpz., Forberg (Z). — Zigeunerweisen, op. 306. Lübeck, Berens (Z-4). — National-Album. Ungarisch. Braunschweig, L. Hoff (Z)
- Bendel, Franz (1832-1874): Polka bohème. (As) Berlin, Ries & Erler (Z). — Zme-gr. Fantasia sur les airs bohémiens, op. 45. Prag, Veit (Z) Hofm. 1880.
- Bendi, Karel (1804-1897): Zigeunermelodie. London, Novello (E-Z)
- Benedict, J. (1804-1885): La Bohémienne. Fantasia. Mainz, Schott (Z). — Bohémian Air. Chicago, Braumann (Z) — The Gipsy's Warning. Oper. Bohémian Air. Chicago, Braumann (Z) Hofm. 1909.
- Benf, Ferd. M.: Zigeuner-Marsch, op. 28. Münster, Tormann (Z) Hofm. 1909.
- Benoit, G.: La Bohémienne, op. 7. Lpz., Bach (Z) Hofm. 1860-1897.
- Berno, C.: Zigeuner-Polonaise. Hamburg, Jowien (Z) Hofm. 1852-1859.
- Bergson, M. (1820-1898): La Zingara, op. 50. b. Lpz., Rieter-Biedermann (Z) Hofm. 1860-1897.
- Bernstedt, A. (Meyerbeer): Fête bohème (des scènes pittoresque de Massenet) Transcription. Paris, Heugel (Z) Pazz.
- Bertoglio, F.: Cingarella. Polka. Milano, Mariani (Z)
- Bertman, Aug. (1864-7): Zigeunerblut, op. 7. Mazaruka-Caprice. Berlin, Arnold (Zk) Hofm. 1907.
- Besenhardt, Carl: Zigeuners Heimweh, op. 16. Hamburg, Reader (Z) Hofm. 1874-1879.
- Bethka, Herm.: Zigeuner-Tanz u. Lied, op. 17. Berlin, Barth (H-Z) Hofm. 1868-1873.
- Beyer, Ferd. (1803-1863): Airs russes et Bohémiens, op. 100. No. 1-12. Mainz, Schott (Z) Hofm. 1844-1851.
- Björkstén, E.: Le Zingare. Duo with Castanet acc. London, Cramer (2E-Cast)
- Blat, Vinc. (1869-7): Amour brûlant. Valse tzigane, op. 185. Milano, Carrisi & Jauchien (Z)
- Birkner, C.: Zigeunerin-Galopp, op. 47. Nürnberg, Endtner (Z)
- Birkner, Georg (1838-1875): Zigeunerlied a. d. Oper „Carmen“. Berlin, Bote & Bock (E-Z) ZF. — Scène Bohémiennes de „La jolie fille de Perth“. Paris, Choudens (Zk) Utolsó tétel „Danse bohémienne“ magyaros témájú. ZF.

63

- Büddiger, C.: Zigeuner-Galopp. Lpz., Stole (Z) Hofm. 1844-1851.
- Sachs, Julius: Zigeunerballade, op. 26. „Zigeunergelage, Zigeunertrieb“, Offenbach, André (Zk). — Ballade bohémienne, op. 27. Milano, Ricordi (Z) Hofm. 1913.
- Sachs, L.: Le Tzigane dans la lune. Paris, Senart (E-Z) Hofm. 1928.
- Saint-Saëns, Ch. Camille (1835-1921): Danse bohémienne. Paris, Choudens (Z). — Airs de ballet-bôl: Danse de la Gipsy. Paris, Durand (Z) Pazz.
- Sala, Marco: Zingarella. Milano, Ricordi (Z) Pazz.
- Sannemann, Max.: Zigeunertanz, op. 28. Lpz., Zimmermann (Z) Hofm. 1907. — Zigeuners Abendständchen, op. 6. Magdeburg, Rathke (Z) Hofm. 1892-1897.
- Sarasate, Pablo de (1844-1908): Zigeunerweisen, op. 20. Wien, U. E. (H-Z)
- Sartorio, Arnoldo (1853-7): Die schöne Zigeunerin, op. 797. No. 3. New York, Gries (Z). — Alla Zingara, op. 710. London, Augener (Z). — Zigeunerlager, op. 371. Berlin, Enoch (Z)
- Scarlati, Aless. (1699-1725): Arie (a modo di cantar zingaresco), a. d. Oper „Il Tigrane“. 1715. (E-V. Quartett) Major E. közl.
- Scharf, M. (1838-1908): Vier Lieder, op. 20. No. 1. Die Zigeunerin. Lpz., Reinecke (E-Z) Pazz.
- Scharwenka, Phil. (1847-1917): Im Mondschein. Zigeuner in der Waldschenke, op. 36. Bremen, Praeger (H-Z) Hofm. 1880-1885.
- Schaschek, Wilh.: Zigeuners Leid u. Freud, op. 74. Wien, Kientl (Z) Hofm. 1909.
- Schäffer, A. (1814-1879): Zigeunertanz, op. 27. No. 5. Lpz., Kistner (Z)
- Scheel, Georg: Zigeunertanz, op. 32. Hannover, Nagel (Z) Hofm. 1892-1897. — Zigeunertanz, op. 30. Frankfurt, Brattisch (Z) Pazz. — Zigeunertanz, op. 9. u. o. (Z) Hofm. 1886-1897.
- Scheja, Siegr.: Zigeunertanz f. Akkordeon. Berlin, Fröhlich. Hofm. 1937.
- Schelle, Seraphine: Lieder zur Laute. Heft. 7: „Drei Zigeuner fand ich einm.“ Wien, U. E. Hofm. 1919-1923.
- Schenk, Anton: Zigeunerreigen, op. 16. Offenbach, André (Z)
- Schick, André: Zigeunerleben, Volksoper. Berlin, Interin. Chantant-u. Theatervg. (E-Z) Hofm. 1907.
- Schirmacher, H.: Zigeunerleben. Freital, Potschappel (Bandoneon) Hofm. 1919-1923.
- Schischlén, W. J.: Zigeunerlied. Lpz., Zimmermann (E-Z) Hofm. 1919-1923.
- Schmidler, J. H. (1823-1880): Suite viennoise-bôl „Balletto del Zingara“. — „Chaconna detta la bella Zingara.“ Haraszi E.: La musique hongroise. 80. 1.
- Schmüser, Elise: 3 Gedichte. No. 6: Der Zigeunerbube. Magdeburg, Heinrichshofen (E-Z). — 4 Lieder. No. 3: Zigeunerlied. Berlin, Damköhler (E-Z) Hofm. 1844-1851.
- Schmidler, Oscar: Danses des Bohémiens. Caprice. Mainz, Schott (Z) Hofm. 1852-1859.
- Schmüser, Ad.: Bei den Zigeunern. Mazurka brillant, op. 102. Offenbach, André (Z) Pazz.
- Schneider, Oscar: Zigeunerweise. Lpz., Dietrich (Z) Hofm. 1918.
- Schnitzler, F.: Tziganes et Bohémiens. Paris, Leduc (Cae-Z) Klad, jegyzék
- Schoese, Ad.: Alla Zingaresa, op. 30. Berlin, Ries & Erler (Z) Pazz.
- Schönebaum, Iwan: Zigeunerlied, op. 37. „Im Nebelgriesel“. Lpz., Kistner (Fk) Hofm. 1912.

81

9. cStrana djela s romskom tematikom

Izvor slika: Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete , 1943

10. JOHANNES BRAHMS

Još od 16. stoljeća te kasnije kod skladatelja poput Haydna, Beethovena, Schuberta, Webera, Sarasate, Berlioza ili Montia nalazimo utjecaj mađarske narodne glazbe ali, ponajviše je izražen kod Brahmsa. Suradnja s violinistom Eduardom Reményi uvelike je utjecala na njegov skladateljski jezik. Od 1867. Brahms ga vrlo često posjećuje, te su zajedno svirali koncerte po mađarskim gradovima i selima. Na ovaj je način Brahms imao priliku uživo čuti autohtonu narodnu glazbu, te ga je ona jako privukla.²⁹

Kako i sam skladatelj navodi, on sebe ne smatra autorom već urednikom Mađarskih plesova - "Ungarische Tänze, gesetzt von Johannes Brahms." Plesove je prikupio iz raznih zbirki mađarskih autora koje je zatražio od izdavačke kuće Rózsavölgyi és Társa kako bi mogao napisati djelo. Budući da je za većinu plesova poznat izvor tj. napjev koji je Brahms koristio, htjela bih ukazati na izvore preostalih 7 plesova (4, 6, 11, 15, 17, 18, 19) za koje su autori raznih knjiga nepreciznim međusobnim citiranjem stvorili uvjerenje da je Brahms autor ovih plesova.

Brahms je osobno posjetio prodavaonicu tj. izdavačku kuću Rózsavölgyia (Rózsavölgyi és Társa), te ih je zamolio da mu prikupe što više mađarskih plesova i da mu ih pošalju u Beč. Nakon što je pregledao materijal te odabrao njemu najzanimljivije plesove, upario ih je s drugim plesovima te počeo skladati djelo.³⁰

Samoga Brahmsa potpunije upoznajemo ako pored njegovih djela možemo smjestiti sirovi materijal mađarskih plesova od kojih je skladao djelo. Njegovu genijalnost komponiranja vidimo u razlici između izvora i djela, sirovog materijala i majstorskog djela koje je stvorio.

Neistina da je Brahms autor 11., 14. i 16. plesa proizlazi iz krivog međusobnog tumačenja autora koji su se bavili analizom Brahmsovih mađarskih plesova. Naime violinist József Joachim prima pismo Maxa Kalbecka u kojem navodi " Im dritten und vierten Heft sind einige Brahms' eigene Erfindung, und zwar fügte er

²⁹ Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

³⁰Ibid.

diese auf Wunsch des Verlegers ein, um besser gegen Nachdruck seiner Bearbeitung zu schützen, Nr. 11, 14, 16 halte ich für ureigenste Brahmsse."³¹

" U trećem i četvrtom broju nalaze se neki od Brahmsovih vlastitih melodija a, doista ih je umetnuo na zahtjev izdavača kako bi ih bolje zaštitio od ponovnog tiskanja, br. 11, 14, 16 mislim da je to sam Brahms". Kalbeck se poziva i na Brülla: "Letzte Vermutung wird von Ignaz Brüll bestäät, dem es Brahms direkt gesagt hat, daß er stellenweise eigene Melodien eingefügt (...) habe...". "Posljednju pretpostavku potvrđuje Ignaz Brüll, kojemu je Brahms izravno rekao da je mjestimice ubacio vlastite melodije"³²

Brüll nije spomenuo serijske brojeve, Joachim je također iznio samo pretpostavke ali, muzikologinja Ervin Major već navodi sljedeće: "Brojevi 11, 14 i 16 - prema svjedočenju Joachima i Ignaca Brüllla su Brahmsove izvorne skladbe". Nakon ove koncepcije se Joachimova pretpostavka proširila kao činjenica u kasnijoj mađarskoj književnosti koja se bavila Brahmsovim životom i stvaralaštvom.³³

Bereczky János je nastavio rad Ervin Major koja se bavila pronalaženjem izvora Brahmsovih plesova (priložila je izvore za sve plesove osim 11., 14. i 16. za koji je Brahmsa smatrala izvornim autorom na temelju ranije navedene pretpostavke). Berecky je u svom radu priložio preostalih 7 tema koje Brahms koristi u svojim plesovima te koje su do sada bile neotkrivene.³⁴

³¹Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

³²Ibid.

³³Ibid.

³⁴Ibid.

10.1. Usporedba Brahmsovih plesova s izvornim plesovima

Glavnu temu 11. plesa nalazimo u zbirci čardaša Ferenc Bunkóa (13 karancsai paloc nóta) koja je objavljena 1857. kod Rózsavölgyia. Brahms je iz zbirke preuzeo 7. ples te je osim melodije u potpunosti preuzeo i ukrase.³⁵

10. alzvor za 11. mađarski ples

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

10. bBrahms, 11. mađarski ples

Hungarian Dance No. 11
from "21 Hungarian Dances"
WoO 1
Johannes Brahms

Primo

Poco andante

A musical score for Hungarian Dance No. 11 by Johannes Brahms. The score is in 3/4 time and is marked 'Poco andante'. It features a melody with various ornaments and trills. The score is written in a standard musical notation style. The score includes dynamic markings such as 'poco', 'dolce', and 'sempre p'. The score is in a key signature of one flat (B-flat major or D minor).

© 2014 by Good and Beautiful Digital Media LLC. All rights reserved. www.gabbooks.com

Izvor: https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S._501.pdf

³⁵ Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

Izvor za 15. ples je također pronašao kod Rózsavölgyia koji je 1853. objavio Zbirku djela za klavir Kecskeméty Józsia iz koje je Brahms iskoristio 1. Friss iz “Egressy halotti harangozása. Csárdás.”³⁶ I u ovom primjeru je Brahms gotovo potpuno preuzeo djelo, s razlikom da je augmentirano adagio proširenje uvrstio u Tempo 1.

10. c Izvor za 15. mađarski ples/ Brahms, 15. mađarski ples

The image displays two versions of the musical score for the 15th Hungarian Dance. On the left is the original source, a piano piece by József Csárdás from 1853, titled 'Friss. No. 1.'. It is in 3/4 time and features a lively melody with a 'Tempo 1°' marking. On the right is Brahms' arrangement, also in 3/4 time, which includes a 'Primo' section and a 'Tempo 1°' section. The arrangement is more complex, with a 'cresc. sempre' marking and a 'Da capo' instruction. The score is presented in two systems, each with a treble and bass clef staff.

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest/https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S_501.pdf, (1.5.2024)

³⁶ Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

Za trio iz 4. plesa se također smatra da ga je skladao Brahms. Melodija ovog plesa se pojavila 1860. kod Józsefa Treichlingera. Prema naslovnici: "Klagevich nóta. Csárdás. Skladao za klavir Josi Csillag". Koristio se 1. Friss dijelom koji je uglavnom preuzeo, zadržao isti tonalitet te ga nadopunio bogatijom ornamentacijom.

10. dlvzor za Trio 4. mađarskog plesa/Brahmsovog mađarskog plesa

The image displays two pages of musical notation for a piano trio. The left page features five systems of music, with the first system marked 'FRISS'. The right page features six systems of music, with the first system marked 'Molto Allegro. Primo.' and the final system marked 'Da capo nel 1. Flur'. The notation includes various dynamic markings and performance instructions.

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest/https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S._501.pdf, (1.5.2024)

Trio iz 6. mađarskog plesa je također objavio Rózsavölgyi 1855. "Bárándy emlék. Eredeti csárdás. Zongorára szerzé Patikarus Ferencz."

10. e Izvor za trio 6. mađarskog plesa

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

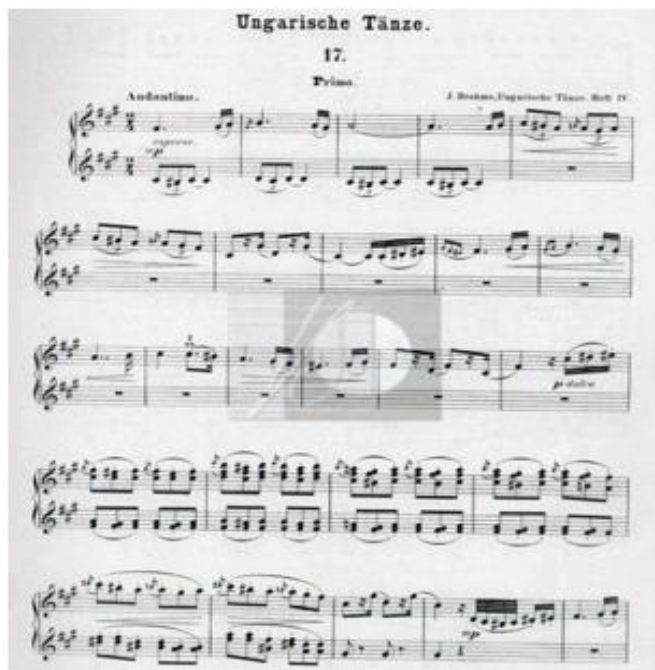
10. f Brahmsov trio iz 6. mađarskog plesa

Izvor: https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S._501.pdf, (1.5.2024)

Izvor prve melodije 17. plesa se također nalazi u zbirci Ferenc Bunkó "13 karancsai paloc nóta" br 3.

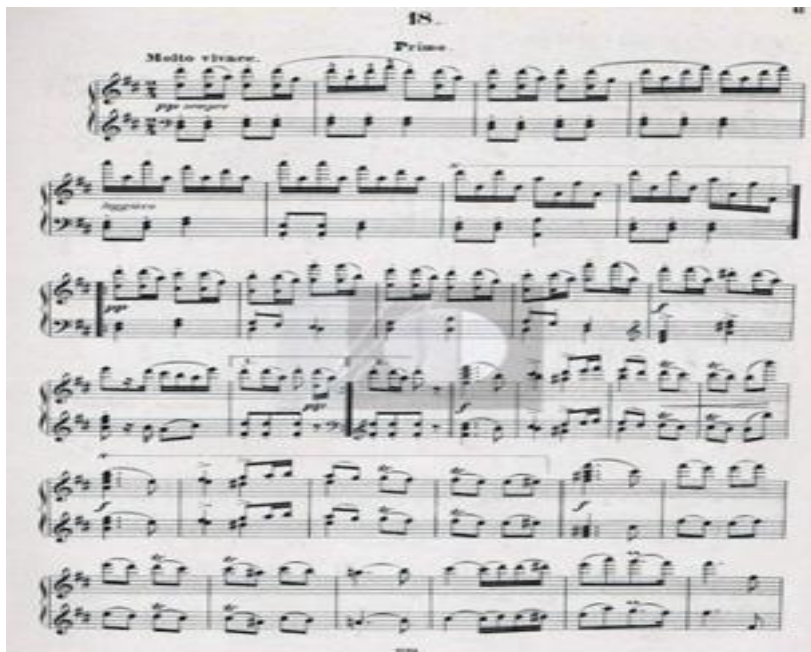
10. glzvor 17. mađarskog plesa/ Brahmsov 17. mađarski ples

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest/ Brahms, J., Fur das Pianoforte zu vier Händen, https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S._501.pdf, (1.5.2024)

Melodija tria 18. plesa se također nalazi u zbirci “Kecskeméty Józsi munkái zongorára” objavljeno kod Rózsavölgyia. Brahms se koristio 1. Frissem iz “Turai emlék. Csárdás”.³⁷

10. Izvor tria 18. mađarskog plesa/ Brahmsov 18. mađarski ples

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest/ Brahms, J., Fur das Pianoforte zu vier Händen, https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S._501.pdf, (1.5.2024)

³⁷ Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

Prvu melodiju 19. plesa također nalazimo u ranije spomenutoj zbirci Józsefa Kecskemétya "Egressy halotti harangozása" Friss br. 2³⁸

10. i Izvor 19. mađarskog plesa/ Brahmsov 19. mađarski ples

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1990-1991, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest/ Brahms, J., Fur das Pianoforte zu vier Händen, https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/95/IMSLP23167-PMLP16016-BraWV,_S._501.pdf, (1.5.2024)

³⁸ Zenetudományi dolgozatok 1990-1991 / fel. kiadó Falvy Zoltán, szerk. Felföldi László, Lázár Katalin, lektorálta Dobszay László. - Budapest : MTA Zenetudományi Intézete , cop. 19920139-0732

11. VERBUNKOS MELODIJA U SCHUBERTOVOM GITARSKOM KVARTETU

Iako je djelo izvorno skladatelja Wenzela Matiegka te ga je Schubert prekomponirao i ponovo skladao drugi dio Menuetta te ga upotpunio čelo dionicom, djelo se bibliografira pod Schubertovim imenom. Analiza tadašnjih mađarskih plesova i verbunkosa ukazuje da je tema 4. Zingara stavka obrada tada poznatog i rasprostranjenog verbunkosa iz 19. stoljeća koji se između ostalih izbora nalazi i u zbirci verbunkosa Józsefa Györgya Druschetzkyja (iz otprilike 1810. godine).³⁹ Ovo djelo sadrži elemente umjetničke glazbe međutim više je nalik narodnoj glazbi.

Melodije Zignare su građene od malih perioda (3x8) čija je veza slobodna. Harmonijski je okvir krajnje jednostavan te se može jednako transformirati i u dur i u mol, te je zapravo figuracija ta koja donosi nove varijante. Ova melodija je usko povezana i s drugom verbunkos melodijom, također poznatom iz više izvora i u mnogim verzijama, koja je poznata pod naslovom "Czinka Panna's nótája", često s tekst "Ez a világ úgy sem sok"*Ovaj svijet ionako nije velik* koji je bio iznimno popularan tijekom 19. Stoljeća, a mnoge njegove varijante mogu se pronaći u narodnoj glazbi.⁴⁰

Navedeni primjeri dokazuju da je melodija koju je obradio Matiegka bila jedna od tada popularnih verbunkos plesnih melodija na prijelazu u 19. stoljeće u Beču. Zabilježeno je nekoliko verzija ove melodije a, često se pojavljuju i u raznim rukopisima i zbirkama.

³⁹ Zenetudományi dolgozatok 1995-1996 / fel. kiadó Falvy Zoltán, szerk. Gupcsó Ágnes. - Budapest : MTA Zenetudományi Intézete , cop. 19970139-0732

⁴⁰Ibid.

11. a Schubertov stavak Zingara/ Verbunkos " Czinka Panna's nótája", izvor za stavak Zingara

The image displays two pages of a musical score for Schubert's 'Zingara' (Verbunkos). The top page is marked 'IV. Zingara.' and 'Andante'. It features a complex arrangement of staves with various musical notations, including notes, rests, and dynamic markings. The bottom page is marked 'V. fort' and 'Moderato'. It continues the musical piece with similar notation and includes a section labeled '1.' and '2.'. The score is presented in a clear, professional layout with a white background and black ink.

Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1995-1996, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest/ Zenetudományi dolgozatok 1995-1996, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

11. bDrugi zapisi verbunkosa " Czinka Panna's nótája"

The image shows a handwritten musical score for Schubert's 'Zingara' (Verbunkos). The score is written on aged, yellowed paper and consists of two pages. The top page is marked '1.' and 'Moderato sempre'. It features a complex arrangement of staves with various musical notations, including notes, rests, and dynamic markings. The bottom page is marked '2.' and contains further musical notation. The handwriting is clear and legible, and the score is presented in a clear, professional layout with a white background and black ink.

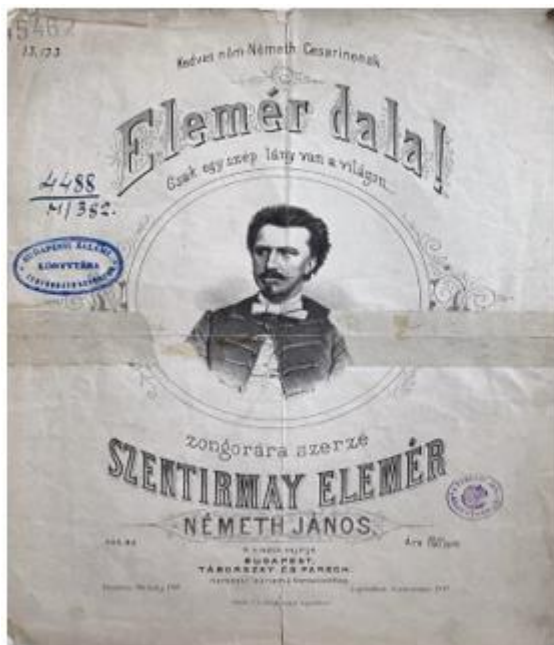
Izvor: Zenetudományi dolgozatok 1995-1996, MTA Zenetudományi Intézet, Budapest

12. CIGANSKI NAPJEVI I UMJETNIČKA PJESMA

Múdál odnosno Umjetnička pjesma je glazbena vrsta u kojoj je pjevač solist te se nalazi u središtu izvedbe. Stihovi imaju veliki značaj, te ih izvođač dodatno obogaćuje izražajnim emocijama. Ova vrsta najčešće ima spori tempo i gorku ili jako osjećajnu tematiku. Usredotočena je na emocije i senzibilitet te se vrlo brzo rasprostranila u narodu i raznim kulturama.⁴¹ Najčešće su se izvodile u gradskim kavanama te u Volkstück pučkim igrokazima.

Popularnost vrste dokazuje i činjenica da je Pablo de Sarasate upravo ovakvu melodiju iskoristio u svojim Ciganskim napjevima op. 20. Melodija je izvorno djelo Eleméra Sentimraya koji je bio vodeći skladatelj čardaša i umjetničke pjesme 19. stoljeća. Bio je klavirist bez glazbene naobrazbe, međutim sve svoje melodije i tekstove je skladao sam. Pjesme su mu bile jako izražajne te ih je napisao otprilike 400. Najpoznatija "Csak egy kislány van a világon" /Samo jedna djevojka postoji na svijetu/ koju je Sarasate koristio u svojim Ciganskim napjevima.

12. a Elemér dala!

Izvor: Elemér dala! Szentimray Elemér, Németh János, Budapest, Táborszky és Parsch

⁴¹Elemér dala! Szentimray Elemér, Németh János, Budapest, Táborszky és Parsch

12. bSlika Elemér Dala!/Pablo Sarasate, Ciganski napjevi op. 20

Izvor: Elemér dala! Szentimray Elemér, Német János, Budapest, Táborszky és Parsch/https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/e/e8/IMSLP774855-PMLP4860-Sarasate_ZigeunerweisenOp20_Piano.pdf

Ova pjesma je bila toliko popularna da je narod od izvorne melodije napravio nekoliko preinaka diljem Mađarske. Jedan takav primjer je prikupio i Bartók 1907. u Felsőiregu prikazane na slici u nastavku.

12. c Narodna verzija istog napjeva

a dallam népi változata (gy. Bartók B. Felsőiregen 1907-ben)

Tempo giusto

Tollfosz - tő - ban vol - tam az es - te
Az én ró - zám azt is ki - les - te
Min - dig csak az ő hányja - ve - ti szememre,
Ki - vel be - szél - gettem az es - te.

The image shows a musical score for a folk version of 'Elemér dala!' by Bartók Béla. It is in G major (one flat) and 3/4 time. The tempo is 'Tempo giusto'. The score consists of four lines of music with lyrics in Hungarian. The lyrics are: 'Tollfosz - tő - ban vol - tam az es - te', 'Az én ró - zám azt is ki - les - te', 'Min - dig csak az ő hányja - ve - ti szememre,', and 'Ki - vel be - szél - gettem az es - te.'

Izvor: Cigányzene..., Sárosi Bálint, Gondolat-Budapest 1971.

13. MAURICE RAVEL - "TZIGANE"

"Virtuozno djelo u stilu mađarske rapsodije" – tako glasi Ravelov zapis o "Tzigane" u takozvanoj "Autobiografskoj skici". Skladano je 1924. godine te postoje tri verzije ovog djela: s klavirom, s orkestrom te s luthéalom. "Tzigane" je inspirirala mađarska violinistica Jelly d'Aranyi, kojoj je Ravel već 1922. obećao virtuozno djelo prema "Mađarskim rapsodijama" Franza Liszta. Djelo je sporo napredovao te je d'Aranyi dobila note samo četiri dana prije premijere – ali je ipak briljantno izvela djelo.⁴² Unatoč tome što Ravel nije najbolje poznao područje mađarske narodne glazbe, te je za njega skladanje ove kompozicije bio izlazak iz zone komfora, kroz djelo je vrlo vješto protkao elemente mađarske narodne glazbe, osobito u duhu romskih violinista.

13. a Maurice Ravel, Tzigane

The image shows the first page of the musical score for Maurice Ravel's 'Tzigane', originally composed for Jelly d'Aranyi. The score is for Violin and includes the following details:

- Composer:** MAURICE RAVEL
- Arranger:** JELLY D'ARANYI
- Title:** TZIGANE
- Instrument:** VIOLON
- Tempo/Character:** Lento, quasi cadenza; Tempo rubato; Accel.; Viro; a Tempo; sempre cresc.
- Performance Instructions:** *espressivo*, *p espress.*, *sempre cresc.*
- Copyright:** © DURAND SA 1924
- Editor:** B & B FISCHER
- Additional Info:** 214, Rue de Valenciennes - PARIS

Izvor: [https://ks15.imslp.org/files/imglnks/usimg/7/75/IMSLP01611-Ravel_-_Tzigane_\(Violin_and_Piano_arrangement\).pdf](https://ks15.imslp.org/files/imglnks/usimg/7/75/IMSLP01611-Ravel_-_Tzigane_(Violin_and_Piano_arrangement).pdf), (15.5.2024)

⁴²<https://www.henle.de/en/Tzigane-for-Violin-and-Piano/HN-587>, (03.05.2024)

14. UTJECAJNI SUVREMENI MAĐARSKI SKLADATELJI

Suvremeni mađarski skladatelji ističu se svojim doprinosom ne samo nacionalnoj već, i međunarodnoj glazbenoj sceni. Neki od najznačajnijih uključuju:⁴³

György Ligeti (1923-2006) jedan je od najvažnijih avangardnih skladatelja 20. stoljeća. Njegova glazba poznata je po složenim strukturama i mikrotonalnosti. Najpoznatija djela uključuju "Atmosphères" i "Lux Aeterna". Ligeti je značajno utjecao na filmove Stanleyja Kubricka a, njegova tehnika zvučnih masa utjecala je na skladatelje poput Krzysztofa Pendereckog i Johna Adamsa.

György Kurtág (1926-) poznat je po svojim komornim djelima i minijaturama. Njegov opus uključuje ciklus "Kafka-Fragmente" i "Signs, Games and Messages". Njegova koncentrirana i izrazito emotivna glazba utjecala je na mnoge mlađe skladatelje, posebno u sferi komorne glazbe.

Péter Eötvös (1944-2024): istaknut je i kao skladatelj i kao dirigent. Njegovi radovi često uključuju elemente teatra i eksperimentiranje s prostorom i zvukom. Opera djela poput "Three Sisters" i "Love and Other Demons" stekli su međunarodno priznanje. Njegova eksperimentalnost te inovativan pristup glazbi inspirirali su mnoge mlade skladatelje.

László Sáy (1940-): poznat je po svojim radovima u području minimalizma i eksperimentalne glazbe. Njegova "Sáy-metoda" za podučavanje ritma i improvizacije postala je popularna u pedagoškim krugovima.

Utjecaj ovih skladatelja širi se kroz njihove inovativne pristupe kompoziciji, pedagoški rad i suradnju. Njihova glazba i metodologija oblikovali su ne samo mađarsku već i širu europsku i svjetsku glazbenu scenu, utječući na skladatelje svih generacija.

⁴³György Kurtág, Three Interviews and Ligeti Homages (Eastman Studies in Music, 67). University of Rochester Press, 2009.

15. ZAKLJUČAK

Utjecaj mađarske narodne glazbe na klasičnu glazbu predstavlja primjer kako tradicijski elementi mogu obogatiti i transformirati umjetnički izraz. Skladatelji poput Franza Liszta, Béle Bartóka i Zoltána Kodályja integrirali su ritmičku složenost, melodijsku ljepotu i harmonijsku jedinstvenost mađarske narodne glazbe u svoja djela, stvarajući glazbene kompozicije koje su duboko ukorijenjene u narodnoj tradiciji a, istovremeno inovativne i univerzalno priznate.

Ova sinteza nije samo očuvala mađarsku glazbenu baštinu, već je i proširila horizonte klasične glazbe, uvodeći nove forme i izražajne mogućnosti. Bartók i Kodály, kroz svoje etnomuzikološke radove, ne samo da su dokumentirali i sačuvali bogatstvo narodnih melodija, nego

su i omogućili da te melodije zažive kroz njihove kompozicije. Utjecajni suvremeni mađarski skladatelji poput Ligetija, Eötvösa, Kurtága i Sárýja nastavljaju inspirirati brojne skladatelje upečatljivim koloritom svog naroda te inovativnim tehnikama kojima su obogatili klasičnu glazbu.

Utjecaj mađarske narodne glazbe prešao je nacionalne granice, inspirirajući i međunarodne skladatelje, te postao integralni dio svjetske glazbene baštine. Ovaj kulturni dijalog između narodne i klasične glazbe ističe važnost očuvanja i valorizacije narodnih tradicija, pokazujući kako one mogu obogatiti i oblikovati univerzalne umjetničke forme. Kroz proučavanje i razumijevanje ovakvih utjecaja, možemo dublje cijeniti međusobnu povezanost različitih glazbenih svjetova i njihov zajednički doprinos kulturnom nasljeđu čovječanstva.

LITERATURA

1. Bartok irasai 1., Zeneműkiadó Vállalat, Budapest 1989.
2. Cigányzene... / Sárosi Bálint. - Bp. : Gondolat , 1971.
3. György Kurtág, Three Interviews and Ligeti Homages (Eastman Studies in Music, 67). University of Rochester Press, 2009.
4. Kodály Zoltán - Visszatekintés 2, Kodály Zoltánné, Bónis Ferenc, Magyar
5. Lázár Katalin, lektorirao Dobszay László. - Budapest: MTA Zenetudományi Intézete
6. Liszt Ferenc élete, Somssich Andor, Bp. Magyar Irodalmi Társaság, 1925.
7. Magyar témák a külföldi zenében / szerzők szerint összeállította és bevezetéssel ellátta Prahács Margit ; az előszót írta Kodály Zoltán. - Bp. : Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete , 1943.
8. Tanulmányok 19, Esztergomi Tanítóképző Főiskola, 1984.
9. Tzigane für Violine und Klavier, G. Henle Verlag, 587.
10. Zenetudományi dolgozatok 1990-1991 / izdao Falvy Zoltán, urednik Felföldi László,
11. Zenetudomány, Argumentum, 2007.
12. Zenetudományi dolgozatok 1995-1996 / izdao Falvy Zoltán, urednik. Gupcsó Ágnes. -Budapest : MTA Zenetudományi Intézete
13. https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1v%C3%A9h%C3%A1zi_cig%C3%A1n_Yzene
14. https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_n%C3%B3ta
15. <http://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/m-732AC/mudal-734CA/>
16. https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_n%C3%B3ta
17. https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1v%C3%A9h%C3%A1zi_cig%C3%A1n_Yzene

POPIS SLIKA

2. a Osnovna ljestvica od osam tonova	6
2. b Primjer Tánclépés tipa napjeva (brzi)	7
2. c Primjer Lassú tipa napjeva (spori).....	7
2. d Posebni znakovi za preciznije izvođenje.....	8
4. a Izvorna plesna melodija pisana za klavir	16
4. b Sinteza narodne pjesme i Plesova Galante	16
4. c Primjer motiva-redukcija Kodálya.....	17
4. d Sinteza narodnih melodija korištenih u Plesovima Galante	18
4. e Finska verzija narodne pjesme “Még azt mondják”	18
6. a. Izvorna plesna melodija pisana za klavir	16
6. b. Sinteza narodne pjesme i Plesova iz Galante	16
6. c. Primjer motiva-redukcija Kodálya.....	17
6. d. Sinteza narodnih melodija korištenih u Plesovima iz Galante.....	18
6. e. Finska verzija narodne pjesme “Még azt mondják”.....	18
9. a Naslovnica knjige Prahács Margit.....	22
9. b Strana djela s mađarskom tematikom.....	23
9. c Strana djela s romskom tematikom.....	24
10. a Izvor za 11. mađarski ples	27
10. b Brahms, 11. mađarski ples	27
10. c Izvor za 15. mađarski ples/ Brahms, 15. mađarski ples	28
10. d Izvor za Trio 4. mađarskog plesa/Brahmsovog mađarskog plesa.....	29
10. e Izvor za trio 6. mađarskog plesa	30
10. f Brahmsov trio iz 6. mađarskog plesa.....	30
10. g Izvor 17. mađarskog plesa/ Brahmsov 17. mađarski ples.....	31
10. h Izvor tria 18. mađarskog plesa/ Brahmsov 18. mađarski ples.....	32
10. i Izvor 19. mađarskog plesa/ Brahmsov 19. mađarski ples.....	33

11. a Schubertov stavak Zingara/ Verbunkos " Czinka Panna's nótája", izvor za stavak Zingara	35
11. b Drugi zapisi verbunkosa " Czinka Panna's nótája",	35
12. a Elemér dala!	36
12. b Slika Elemér Dala!/Pablo Sarasate, Ciganski napjevi op. 20.....	37
12. c Narodna verzija istog napjeva.....	37
13. a Maurice Ravel, Tzigane	38